

Varga Tímea

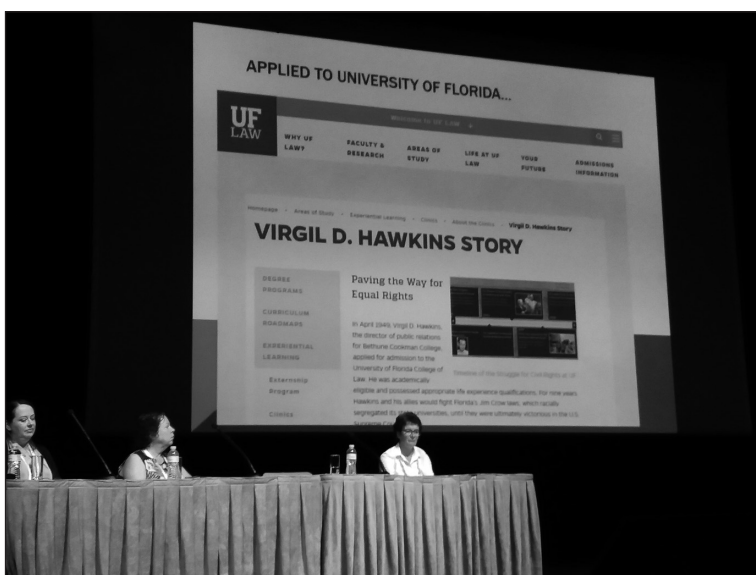
Szabad hozzáférés a joghoz, esélyegyenlőség: a Jogi Könyvtárak Szekció előadásai az IFLA-konferencián¹

Az IFLA szervezetén belül működő több mint negyven szekció egyike a Jogi Könyvtárak Szekció (Law Libraries Section), melynek fő célkitűzése, hogy egy közös platformon belül egyesítse a különböző típusú jogi könyvtárak képviselőit, és azok számára nemzetközi szinten együttműködési fórumot teremtsen. A jogi könyvtáraknak sok fajtája van, így többek között a bírósági könyvtárak, az egyetemek jogi karain működő könyvtárak vagy a szakmai kamarák munkáját segítő könyvtárak tartoznak ebbe a körbe. Az Országgyűlési Könyvtár sajátos helyet foglal el a könyvtári rendszerben azáltal, hogy kettős funkciót lát el: parlamenti könyvtár, a törvényhozás könyvtára és nyilvános országos jogi szakkönyvtár is egyben.

Könyvtárunk képviselőjében első ízben vehettem részt a nemzetközi könyvtáros szervezet éves konferenciáján, amely óriási megtiszteltetés volt számomra. A több mint egy héten át tartó esemény párhuzamosan zajló szekcióprogramjai, előadásai közül igyekeztem minél többet meghallgatni, a „küldetésem” elsősorban az volt, hogy a jogi vonatkozású, a jogi kérdésekkel foglalkozó előadások tekintetében szerezzek tapasztalatokat, ismereteket.

Írásomban alapvetően a Jogi Könyvtárak Szekció szervezésében elhangzott előadásokat foglalom össze, melyekre két nagyobb blokkban került sor. *Telling Our Stories* címmel hallgathattunk meg három nagyon érdekes és személyes hangvételű történetet, prezentációt, melyek két speciális gyűjtemény létrehozásáról, valamint egy kiemelkedő amerikai női jogászok életét, tevékenységét bemutató adatbázisról szóltak.

Az első előadó, **Yolanda Jones**, a Floridai Egyetem Jogi Kara Könyvtárának igazgatója (Florida A&M University Law Library)² a Virgil Darnell Hawkins polgárjogi harcokról elnevezett különgyűjteményt, létrehozásának körülményeit és célját mutatta be *The collection: A special collection at the heart of an HBCU law school* című előadásában. A Floridai Egyetem az úgynevezett történelmileg fekete egyetemek sorába tartozik (historically black college and university, rövidítve HBCU). Ebbe a körbe azokat az amerikai felsőoktatási intézményeket sorolják, amelyeket az 1964-es Polgárjogi Törvény (The civil rights act of 1964)³ megalkotása előtt alapítottak azzal az elsődleges céllal, hogy az afroamerikai közösséget szolgálják. A szegregáció időszakában, a Polgárjogi Törvény megalkotása előtt az amerikai egyetemek túlnyomórésze csak a fehérek számára állt nyitva és az afroamerikai lakosság ki volt zárva, nem nyerhetett azokba felvételt. Jelenleg több mint száz ilyen HBCU működik az Egyesült Államokban.

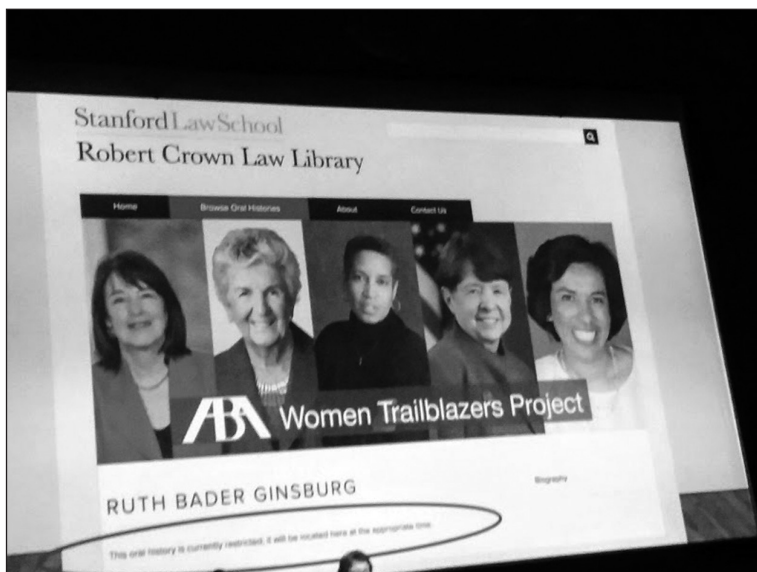
Yolanda Jones előadása

Virgil Darnell Hawkins (1906–1988) fekete floridai ügyvéd, aki életének utolsó évtizedeiben a jogi praxis folytatásáért harcolt, miután faji alapon elutasították a felvételét a Floridai Egyetem Jogi Karára. A 2007-ben létrehozott gyűjtemény⁴ Virgil D. Hawkins azon úttörő erőfeszítéseinek kíván emléket állítani, melyekkel lebontotta azokat a korlátokat, amelyek az afroamerikaiak floridai állami iskolákba történő felvételét gátolták, akadályozták.

A montreáli McGill Egyetem Nahum Gelber Jogi Könyvtárának (Nahum Gelber Law Library)⁵ munkatársa, **Sonia Smith** szintén egy nagyon izgalmas speciális gyűjtemény létrehozásának történetét mesélte el *And the seed of a bequest*

sprouted: The Wainwright collection of the Nabum Gelber Law Library at McGill University című előadásában. A könyvtár 1998-ban nyitotta meg kapuit, állománya több mint kétszázhuszezer kötet: jogszabálygyűjtemények, bírósági határozatok, monográfiák, időszaki kiadványok és egyéb jogi dokumentumok egyaránt elérhetőek. A Wainwright Collection a könyvtár egyik különgyűjteménye, melynek magját a francia jogtörténész, François Olivier-Martin (1879–1952) magánkönyvtára alkotja. A gyűjteményt Arnold Wainwright professzor emeritus (1879–1967) vásárolta meg, aki több mint 25 éven keresztül, 1909 és 1934 között oktatott polgári jogot a McGill Egyetemen. Wainright magánkönyvtárát a jogi karnak adományozta, mellyel az volt a célja, hogy támogassa, előmozdítsa Quebec polgári jogának oktatását, amely egész pályája során érdeklődésének középpontjában állt. Fő célkitűzése az volt, hogy integrált szemlélettel közelítsen a kontinentális jogrendszer (civil law) és az angolszász jogrendszer (common law) hagyományaihoz.⁶ A gyűjtemény több mint háromezer, a francia magánjog történetével és annak forrásaival kapcsolatos kötetet tartalmaz.⁷

A harmadik előadás – *Understanding #MeToo by listening to the past: Preserving, mining, and promoting the American Bar Association’s women trailblazers in the law oral history collection @ Stanford Law School* – egy olyan projektről szólt, amelynek célja a jogi hivatás női úttörőinek bemutatása az Egyesült Államokban. A Women trailblazers in the law project (WTP) a Stanfordi Egyetem Jogi Kara (Stanford Law School) és az Amerikai Ügyvédi Kamara (American Bar Association, ABA) közös projektje.⁸

A Stanford Law School és az American Bar Association közös projektje

Beth Williams, a Stanford Egyetem Jogi Kari Könyvtárának (Robert Crown Law Library)⁹ igazgatója részletesen ismertette azt az adatbázist, amely száznál is több kiemelkedő női jogásznak a saját hangján elmondott élettörténetét tartalmazza. A projekt azoknak a nőknek a történetét meséli el, akik az 1970-es években vagy még annál is régebben léptek a jogi pályára, és akiknek akkoriban nyilvánvaló diszkriminációval, valamint számos kihívással és dilemmával kellett szembesülniük. A felvételeken megszólaló idős jogásznők nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a különböző jogi pályákon megnyíljanak a lehetőségek más nők számára is. Az interjúalanyok különféle jogi területekről érkeztek, vannak megszólalók a bírósági szervezetből, a tudományos élet képviselőiben, jogi cégektől, kormányzati és civil szervezetektől egyaránt.¹⁰ Az Egyesült Államokban úttörő szerepet játszó jogásznők életrajzát, a velük kapcsolatos dokumentumokat és cikkeket a Women's legal history (WLH) oldalon érhetjük el.¹¹

Az előadás címében szereplő #MeToo mozgalom¹² egy szexuális zaklatás elleni mozgalom, amely 2017-ben indult a közösségi médiákban azzal a céllal, hogy felhívja a figyelmet a szexuális zaklatás – különösen a munkahelyeken való – széleskörű elterjedésére és természetesen felvegye a harcot ellene.

A Jogi Könyvtárak Szekció *Access to laws of the countries of the world* című második előadásorozatában elhangzott prezentációk mindegyike azoknak a közösségeknek, illetve csoportoknak a joghoz történő hozzáférést vizsgálta, amelyek sebezhetőbbek és valamilyen szempontból hátrányos helyzetben vannak a társadalomban.

Joan Lijun Liu a kínai Fudan Egyetemről érkezett és a jogi segítségnyújtás rendszerének kínai modelljét mutatta be (*Helping legal aid providers and vulnerable communities access law in China through a robust legal information service system*).

Megismerhettük a különböző jogsegélyszervezetek tevékenységét, a hozzájuk beérkező kérések jellegét, a segítségnyújtás folyamatát és a kapcsolódó statisztikai adatokat. A kínai jogsegélynyújtás rendszerét az 1990-es évek közepén alakították ki nyugati minták alapján és elsősorban a hátrányos helyzetben lévő csoportokat kívánják támogatni, mint például a nőket, az időseket, a fiatalokat vagy a mozgáskorlátozottakat. A rendszer keretében polgári jogi, közigazgatási jogi és büntetőjogi kérdésekben egyaránt nyújtanak segítséget. A rendszert az Igazságügyi Minisztérium felügyeli és irányítja.¹³ 1995-ben hozták létre az első központot, 1997-ben már száz segélyszervezet, 2017-ben pedig már háromezer-kétszáz ilyen szervezet működött az országban. A jogsegély szervezetek által kezelt ügyek száma 2017-ben elérte az 1 millió 307 ezer

Ginevra Peruginelli az Olasz Nemzeti Kutatási Tanács (National Research Council of Italy) munkatársa a joghoz való szabad hozzáféréssel foglalkozott *Access and knowledge of the law: supporting migrants in understanding law* című előadásában. Az 1992-ben alakult önkéntes szervezet, a Free Access to Law Movement (FALM)¹⁴ a joghoz való szabad hozzáférés biztosítását tűzte ki célul. A moz-

galomnak több mint 60 tagszervezete van a világ minden tájáról. Tagjai között találunk egyetemeket, civil szervezeteket és jogász szervezeteket egyaránt. A jogi információkhoz való hozzáférés bizonyos csoportok, közösségek számára még nagyobb kihívást jelent. Az előadó a bevándorlók joghoz történő hozzáférését vizsgálta, akik ebből a szempontból a sebezhető, illetve hátrányos helyzetű csoportok körébe tartoznak. A prezentációból alapvetően az olaszországi lehetőségeket, megoldásokat ismerhettük meg, így például a PAESI immigration web portal-t, amely az Olaszországban élő bevándorlók tájékozódását, a jogi információkhoz történő hozzáférését kívánja segíteni.¹⁵

A harmadik prezentációban – *GOALI goes to Johannesburg – Training and outreach in South Africa for Research4Life's Global Online Access to Legal Information Program* – **Jacob Sayward**, a Cornell Egyetem Jogi Könyvtárának (Cornell Law School Library)¹⁶ munkatársa a GOALI¹⁷ programot mutatta be, amely a fejlődő országokban ingyenes vagy nagyon olcsó online hozzáférést biztosít a jogi kutatáshoz és képzéshez. A GOALI tudományos folyóiratokat, kiadványokat és adatbázisokat tartalmaz a világ vezető kiadóitól. A program kínálta lehetőségeket kizárólag abból a 115 fejlődő országból lehet előzetes regisztráció után elérni, amelyek a program honlapján szerepelnek.¹⁸ A GOALI egyetemisták, kutatók, könyvtárosok és gyakorló jogászok számára is nyitva áll, kizárólag a saját intézményükön keresztül. A GOALI partnerségben működik a Nemzetközi Munkügyi Szervezet (ILO), tudományos partnerei pedig a Cornell Law School Library és a Lillian Goldman Law Library at Yale Law School. A GOALI egyike a Research4life (R4L)¹⁹ által működtetett programoknak.

Az előadó részletesen bemutatta a Cornell Law School Library kebelében működő Cornell Legal Research Clinic²⁰ tevékenységét, amelyet 2016-ban alapítottak és jogi kutatással kapcsolatos szolgáltatásokat nyújt. A szolgáltatásba bevonják a joghallgatókat is, akik ily módon gyakorlati jogi ismeretekre is szert tesznek.

2019 januárjában a Cornell Law Library könyvtárosa két joghallgató közreműködésével három napos workshop programot tartott a GOALI használatáról Dél-Afrikában a Johannesburgi Egyetemen. Az előadásból a workshop előkészítő munkálatairól, majd a képzésről is megtudhattunk részleteket.

Az előadások mellett részt vehettem a Jogi Könyvtárak Szekció által szervezett könyvtárlátogatáson is, melynek keretében felkerestük az Athéni Egyetem Jogi Karának Könyvtárát (National and Kapodistrian University of Athens, Library of Law School). A könyvtárba vezető úton a kari könyvtár vezetője bemutatott néhány jelentős, nevezetes épületet, így megnéztük a Nemzeti Könyvtár régi épületét, az Athéni Egyetemet, valamint az Athéni Akadémiát.

Az új jogi könyvtár 2016 októberében nyílt meg egy nagyon szép történelmi épületben, az Old Chemistry Laboratory épületében, amely az 1870-es években épült. A könyvtár állománya 93 500 kötet könyvből és mintegy 29 000 kötet

időszaki kiadványból áll, melyek lefedik a jog valamennyi területét görög, valamint elsősorban angol és német nyelven. A könyvtár honlapja csak görög nyelven érhető el.²¹ A könyvtárlátogatás után kisebb fogadást adtak tiszteletünkre a görög kollégák, ahol lehetőség volt tapasztalatok megosztására, a szakmai kérdések megvitatására is.

A Jogi Könyvtárak Szekció programja mellett természetesen még számos jogi vonatkozású előadás volt hallható. Az Open Access etikai és jogi kérdéseit járta körül prezentációjában **Ben White**, a British Library munkatársa, aki mindegyik előtt azt vizsgálta, hogy mennyiben jelenthetnek megoldást az Open Access kínálta lehetőségek a szerzői jogi szabályok által emelt korlátozásokra. Az előadó áttekintette az Egyesült Királyság és az USA vonatkozó – elsősorban szerzői jogi - szabályait, valamint részletesen bemutatta a modellértékűnek számító Harvard Open Access Policy lényegét.²²

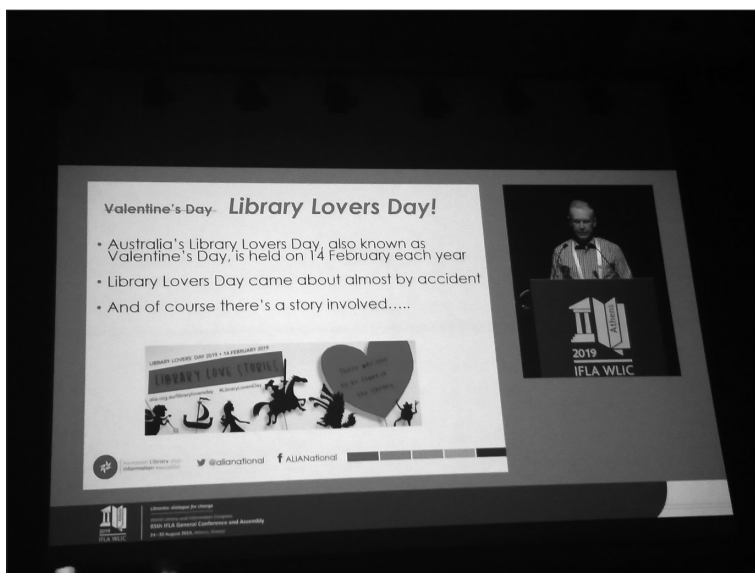
Ben White előadás közben

Az IFLA már több mint tíz éve bekapcsolódott a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) munkájába, elsősorban a könyvtárak számára biztosított szerzői jogi kivételek és korlátozások tekintetében.²³ A WIPO update – IFLA című előadásban **Geidy Lung**, a WIPO munkatársa bemutatta ennek a közös munkának a főbb mozzanatait és eredményeit, amelyek között az egyik legfontosabb a mérföldkőnek számító Marrákési Szerződés (Treaty of Marrakesch), amelyet 2013-ban fogadtak el, és amelynek célja a vakok és gyengénlátók, valamint látási képességeikben egyéb okból korlátozott személyek nyomtatott művekhez való hozzáféréseinek elősegítése. A prezentáció felidézte a szellemi alkotásokkal

kapcsolatos további nemzetközi egyezményeket is, és bemutatta, hogy a WIPO égisze alatt elfogadott megállapodások, jelentések és az ott zajló egyéb folyamatok, törekvések hogyan támogatják a könyvtárak munkáját. Az előadó felhívta a figyelmet a WIPO Akadémia tevékenységére²⁴, amely kurzusaival, távoktatási tevékenységével segítséget nyújt az új folyamatok, eredmények megismeréséhez, elsajátításához a WIPO tagállamai számára.

A konferencián a jogi előadások mellett természetesen számos más érdekes, hasznos előadást hallgathattam meg, küzdve a bőség zavarával, hiszen volt, hogy hat-nyolc szekció előadása zajlott egy időben. Sokszor nehéz volt választani, még azzal együtt is, hogy megvolt az átjárhatóság lehetősége az egyes panelek között.²⁵

Az úgymond komoly előadások mellett üde színfoltot jelentettek a Library Love Stories - New Professionals with Management and Marketing tematikus blokkon belül elhangzott prezentációk. **Robert Knight**, az Ausztrál Könyvtári Egyesület (Australian Library and Information Association) elnöke *Keynote: Library Love Stories from Down Under* címmel mutatta be, hogyan született meg a Library Lovers Day gondolata, melyet Ausztráliában 2006 óta minden évben február 14-én ünnepelnek.

Library Lovers Day

A konferencia a tapasztalatok, a tudás elmélyítése mellett lehetőséget adott a szakmai és az emberi kapcsolatok erősítésére, bővítésére is. E helyütt is köszönöm ismételten a részvétel lehetőségét!

Jegyzetek

1. *Libraries: dialogue for change*. IFLA World Library and Information Congress. 85th IFLA General Conference and Assembly, Athens. 24–30 August 2019. A konferencia oldala az alábbi linken érhető el: <https://2019.ifla.org/> (2019.09.30.)
2. <https://library.famu.edu/lawlibrary> (2019.09.30.)
3. <https://www.govtrack.us/congress/bills/88/hr7152/text> (2019.09.30.)
4. A gyűjteményről további információk érhetőek el az alábbi oldalon: <https://commons.law.famu.edu/virgil-hawkins-archive/> (2019.09.30.)
5. <https://www.mcgill.ca/library/branches/law/about> (2019.09.30.)
6. A kanadai jogrendszere vegyes jogrendszer, a római-germán vagy más elnevezéssel kontinentális (civiljogi) és a common law jogrendszerek jellegzetességei együtt élnek benne.
7. A gyűjteményről további információk érhetőek el az alábbi oldalon: <https://www.mcgill.ca/wainwright/library/wwcollection> (2019.09.30.)
8. <https://abawtp.law.stanford.edu/about> (2019.09.30.)
9. <https://law.stanford.edu/robert-crown-law-library/> (2019.09.30.)
10. A gyűjtemény hanganyaga ezen az oldalon érhető el: <https://abawtp.law.stanford.edu/> (2019.09.30.)
11. <https://wlh.law.stanford.edu/> (2019.09.30.)
12. <https://metoomvmt.org/> (2019.09.30.)
13. China Legal Information Center: <http://english.legalinfo.gov.cn/> (2019.09.30.)
14. <http://www.fatlm.org/> (2019.09.30.)
15. <https://www2.immigrazione.regione.toscana.it/home/> (2019.09.30.)
16. <https://law.library.cornell.edu/> (2019.09.30.)
17. <https://www.ilo.org/goali/lang--en/index.htm> (2019.09.30.)
18. <https://www.research4life.org/access/eligibility/> (2019.09.30.)
19. <https://www.research4life.org/> (2019.09.30.)
20. <https://law.library.cornell.edu/lrc> (2019.09.30.)
21. <http://law.lib.uoa.gr/> (2019.09.30.)
22. <https://osc.hul.harvard.edu/policies/> (2019.09.30.)
23. <https://www.ifla.org/copyright-tlib> (2019.09.30.)
24. <https://www.wipo.int/academy/en/> (2019.09.30.)
25. A konferencia részletes programja ezen az oldalon érhető el: <https://2019.ifla.org/conference-programme/>

A cikkben látható fényképeket a szerző készítette.

Megjelent a MAKSZAB 2019/1-es száma

A Könyvtári Intézet kiadásában megjelenő Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája legújabb, 2019/1-es füzeté elérhető a Könyvtártudományi Szakkönyvtár oldalán. Az évente kétszer – 2005 óta kizárólag online – megjelenő nemzeti szakbibliográfia tételei – a mongráfiák kivételével – a HUMANUS adatbázisban is megtalálhatók. A bibliográfia PDF-füzetéi az alábbi oldalról le is tölthetők:

<https://ki.oszk.hu/konyvtar/magyar-konyvtari-szakirodalom-bibliografija>.

(Forrás: <https://ki.oszk.hu/>)